

Karol Żołędziowski

**Ołów i cyna w emporiach handlowych południowych wybrzeży Bałtyku w okresie wczesnego
średniowiecza**

Na wielu stanowiskach rzemieślniczo-handlowych datowanych na okres wczesnego średniowiecza takich jak: York, Haithabu, Gdańsk, Truso spotykane są bardzo duże ilości odpadów, półproduktów i gotowych wyrobów ze stopów ołowiano-cynowych, sięgające niekiedy kilkudziesięciu kilogramów czystego surowca. Wśród zachodnich badaczy (Wyspy Brytyjskie, Niemcy) zagadnienia powyższe cieszą się dużym zainteresowaniem i doczekały się licznych opracowań. Wynika to przede wszystkim z bliskości źródeł surowca. W obu tych krajach znajdują się bowiem największe w Europie złoża ołowiu i cyny, eksploatowane we wzmiankowanym okresie. Mimo rosnącej liczby tego typu zabytków z ziem polskich nie wzbudziły one większego zainteresowania wśród rodzimych badaczy i wciąż zaliczane są raczej do kategorii „problematycznych artefaktów” niż cennych źródeł wiedzy.

Projekt badawczy będący przedmiotem mojej pracy doktorskiej *Ołów i cyna w emporiach handlowych południowych wybrzeży Bałtyku w okresie wczesnego średniowiecza* powstającej w Ośrodku Badań nad Antykiem Europy Południowo-Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego swoim zakresem obejmuje problematykę wytwórczości i rozprzestrzeniania się przedmiotów z cyny, ołowiu i ich stopów oraz handlu tymi surowcami w rejonie południowych wybrzeży Bałtyku. Najbardziej wartościową kategorią stanowisk dla tego rodzaju opracowania są ośrodki handlowe funkcjonujące na wspomnianym obszarze od końca VIII do połowy XI w., jako że obfitują one w materiał poświadczający zarówno lokalną wytwórczość rzemieślniczą, jak i ożywioną wymianę handlową. Tak bogaty zasób zabytków stanowi doskonałą bazę do rozważań na temat kierunku napływu surowca cynowego i ołowianego na wybrzeża Morza Bałtyckiego. Uzupełnienie dla klasycznej, chronologiczno-stylistycznej analizy materiału stanowią badania metaloznawcze i chemiczne prowadzone przy współpracy Centralnego Laboratorium IAiE PAN oraz Narodowego Centrum Badań Jądrowych w Świerku. W ramach projektu *Ołów i cyna w emporiach handlowych południowych wybrzeży Bałtyku w okresie wczesnego średniowiecza* kompleksowemu opracowaniu poddane zostały już materiały z emporium handlowego w Janowie Pomorskim – Truso. Opracowanie zostało zatwierdzone i przyjęte do druku jako tom serii wydawniczej Muzeum Ar-

cheologiczno-Historycznego w Elblągu pt. *Studia nad Truso* (red. M. Bogucki, M. F. Jagodziński). Druk zaplanowany jest na 2015 rok. Dalsze plany badawcze uwzględniają opracowanie zabytków z terenu północnych Niemiec, z takich stanowisk jak: Haithabu, Alt Lübeck, Oldenburg, Hammer, Gross Strömkendorf, Rostock-Dierkow, Recknitz, Ralswiek, Menzlin, Arkona i Usedom. Kwerenda źródłowa i biblioteczna w Szlezwiku i Kilonii pozwoliłaby na znacznie lepsze rozpoznanie materiału i uzyskanie bardziej wiarygodnych wyników badań, niż w przypadku korzystania wyłącznie z niewielkiej liczby publikacji dostępnych w polskich bibliotekach. Ważnym elementem pobytu w Szlezwiku byłaby możliwość bezpośredniego kontaktu z materiałem z Haithabu, który obfituje nie tylko w półprodukty i biżuterię ołowiano-cynową, ale także liczne narzędzia wykorzystywane do ich produkcji. Niezwykle cennym elementem projektu byłaby również możliwość skorzystania z zasobów Prussia-Sammlung i uzupełnienia danych o archiwalne badania prowadzone dawniej na terenie Prus, ze szczególnym uwzględnieniem Sambii.